

Dos "nadales" del Premio Nacional de las Letras Españolas 1984

El Foix navideño

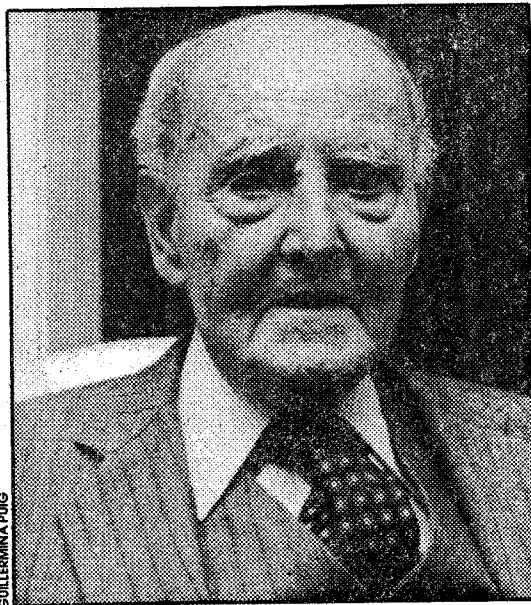
Cuando un buen poeta retoma un motivo como pretexto para su obra, acaba apoderándose de tal modo de ese motivo, lo hace suyo con tanta intensidad, que pasa a formar parte de su mundo. Poco habrá de importarle al motivo, puesto que, por la alquimia del poeta, se habrá visto considerablemente enriquecido.

J.V. Foix envió a sus amigos, durante once años consecutivos y como felicitación de Navidad, un poema, una *nadala*. Ilustrados por pintores de la talla de Dalí, Mompou, Pons, Guinovart, Obiols, Cuixart, Tàpies, Mercader, Sunyer, Galí y Fenosa, esos poemas, de factura vagamente popularizante —de ahí su título, aunque vertido al masculino para evitar fáciles tentaciones— fueron seguidos, a principios de 1960, de un *Cap d'Any*. Aunque liberado de las obligaciones referenciales navideñas, este último poema no deja por ello de pertenecer también al ciclo —ya que el tiempo de Navidad se extiende hasta el dos de febrero, día de la Purificación de la Virgen— por lo que su autor, después de haberlo impreso con una ilustración de Miró al estilo de sus *nadales* anteriores, lo recogió en un volumen acompañando a los poemas anteriores, cosa que no sucedió con los siguientes que, también a modo de felicitación por la llegada del año nuevo, siguió enviando a lo largo de años sucesivos. Más aún, éstos perdieron la posibilidad de acompañar los anteriores en un nuevo volumen *aggiornato*, no sólo por su inclusión más tardana en un volumen de tipo misceláneo, sino también por la disolución referencial del conjunto.

Pero iba al tratamiento del motivo: la Natividad de Cristo y el enriquecimiento de su iconografía tradicional por la utilización que de él hizo el poeta. No deja uno de sorprenderse al darse cuenta que uno de esos poemas de Navidad, el titulado *Nova balada del cap de Creus* remediaba el publicado anteriormente como *Balada dels cinc mariners exclusius i del timoner, que era jo* que, en la primera versión era, cuanto menos, notablemente erótico. En la nueva presentación, el erotismo se convierte en la ubicuidad del nacimiento, en la naturaleza y el corazón de los hombres; en, también, el brote de la muerte redentora ya implícita en el nacimiento, hecho que no puede dejar tampoco de inquietar al lector.

De lo profano a lo divino

Las imágenes, de todas formas, no han cambiado. Tan sólo la balada en boca de los marineros —y del poeta— y en alguna imagen muy aislada, demasiado explícita en cuanto a sus intenciones en su inequívoca lectura. Por lo demás, el poema no está compuesto de ambigüedades sino, por el contrario, de elementos particularizantes que acaban mostrando una extraordinaria fuerza expresiva al catapultarse más allá de su inmediata denotación. Pero, incluso, cuando más aparentemente concreta se nos muestra una imagen, nos damos cuenta

Josep V. Foix, primer Premio Nacional de las Letras Españolas, tiene por costumbre enviar a sus amigos "nadales" como las reproducidas en esta página

que refiere a dos realidades distintas en las dos versiones presentadas, puesto que no se trata de dos versiones sino de dos poemas distintos. Tan distintos que me parece exagerada la precaución del poeta de eliminar la primera de su conjunto original, para presentar tan sólo la segunda en el libro de poemas de Navidad. Por eso, en mi edición, no he recogido las variantes que referían a la *Balada*. Nadie con sentido común debería reprocharle el usar de un poema notablemente profano para, cambiando su química interna, convertirlo en divino. Los pasos de un terreno al otro, como de lo sublime a lo ridículo o viceversa, son ya tradicionales en la historia de la lírica occidental.

Con todo, los poemas de *Onze nadals i un cap d'any* no son todos "reconvertidos": los restantes son poemas realizados expresamente para la celebración, y mantienen también esa forma de hacer tan típicamente foixiana, como si el motivo de la Navidad hubiera estado apostado detrás de los versos del poeta para aparecer en forma de pastor —el proverbial *rabada*—, o la estrella, o bien los precisos recuerdos formularios de la canción popular a ella dedicada. Son tan sólo pinceladas, pero nos bastan para sentirnos guiados en el camino a seguir entre sus estrofas; o, más aún y por obra del *Cap d'any* que ya no contiene tan claros indicativos, a detectar la presencia de la divinidad, de la nueva Ley, en el Nombre que cierra el último verso del libro.

JAUME VALLCORBA PLANA

Ho sap tothom, i és profecia

Ho sap tothom, i és profecia.
La meva mare ho va dir un dia
Quan m'acotxava amb blats lleugers;
Enllà del somni ho repetia
L'aigua dels astres mitjancers
I els vidres balbs d'una establia
Tota d'arrels, al fosc d'un prat:
A cal fuster hi ha novetat.
Els nois que ronden per les cales
Hi cullen plomes per les ales
I algues de sol, i amb veu d'albat,
Criden per l'ull de les escales
Que a cal fuster hi ha novetat.
Els qui ballaven per les sales
Surten i guaiten, des del moll,
Un estel nou que passa el coll.
El coraller ho sap pel pirata
Que amaga els tints en bucs d'escata
Quan crema l'arbre dels escrits;
Al capità d'una fragata
Li ho diu la rosa de les nits.
L'or i l'escuma d'una mata
Clamen, somnàmbuls, pel serrat:
A cal fuster hi ha novetat.
El plor dels rics salpa pels aires,
I les rialles dels captaires
Solquen els glaços del teulat.
Un pastor ho conta als vinyataires:
A cal fuster hi ha novetat.
El roc dels cims escampa flaires,
I al Port mateix, amb roig roent,
Pinten, pallards, l'Ajuntament.
El jutge crema paperassa
Dels anys revolts, a un cap de plaça,
I el mestre d'aixa riu tot sol.
El fum dels recs ja no escridassa
I els pescadors faran un bol.
Tot és silenci al ras de raça
Quan els ho diu l'autoritat:
Al cau fuster hi ha novetat.
Els de la Vall i els de Colera
Salten contents, a llur manera,
I els de la Selva s'han mudat;
Amb flors de fenc calquen a l'era:
A cal fuster hi ha novetat.
Da Pau y Palau-saverdera
Porten les mels de llur cinglera
I omplen els dolls de vi moscat.
Els de Banyuls i els de Portvendres
Entren amb llanes de mars tendres
I un raig de mots de bon copsar
Pels qui, entre vents, saben comprendre's.
Els traguers de Perpinyà,
Amb sang barrada en drap de cendres,
Clamen dels dalts del pic nevad:
A cal fuster hi ha novetat.
Res no s'acaba i tot comença.
Vénen mecànics de remença
Amb olis nous de llibertat;
Una Veu canta en recompensa:
Que a cal fuster hi ha novetat.
Des d'Alacant a la Provença
Qui mor no mor, si el son és clar
Quan neix la Llum en el quintar.
La gent s'agleva en la nit dura,
Tots anuncien la ventura,
Les Illes porten el saïm,
I els de l'Urgell, farina pura:
Qui res no té, claros del cim.
La fe que bull no té captura
I no es fa el Pa sense el Llevat:
A cal fuster hi ha novetat.

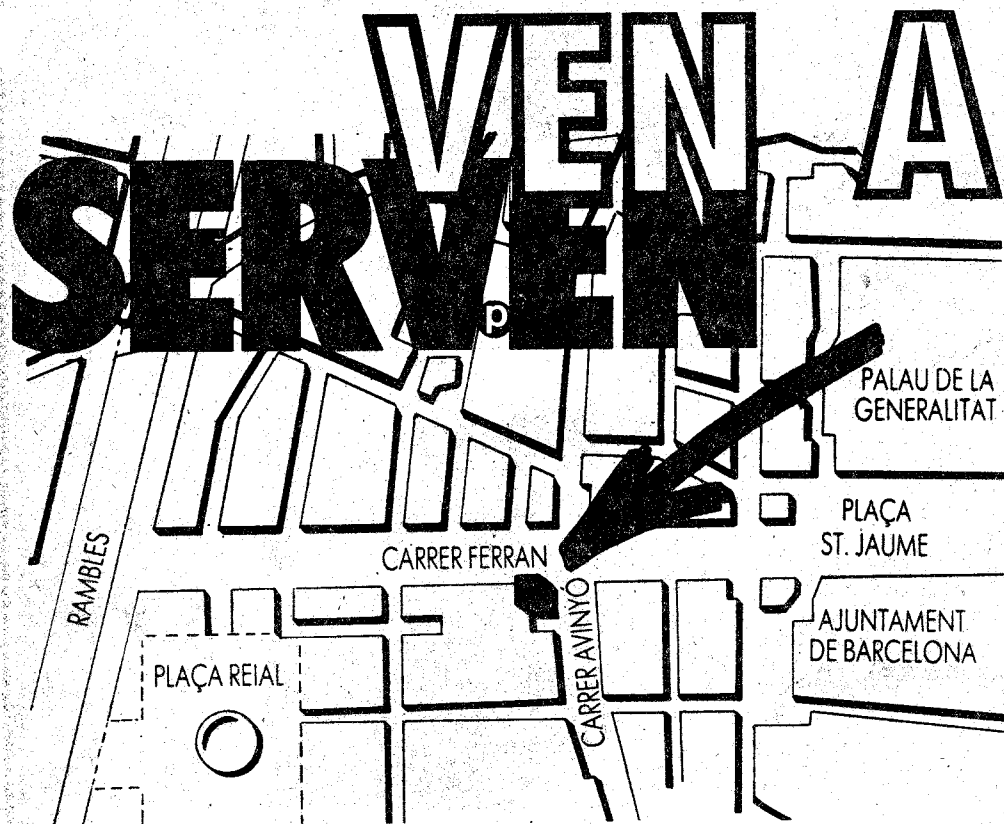
El Port de la Selva
Nadal de 1953

Si jo fos marxant a Prades

Si jo fos marxant a Prades
—A les boires de tardor—
Per guardar-vos de glaçades
Us donaria flassades
I caperons de castor.
I, per guarnir la pallissa,
Les figures de terrissa
On Vós vestiu de Pastor.
O pagés, amb deu vessanes
I mas propi a l'Aleixar,
Amb pous gelius i fontanes,
Tindriu les avellanes
Que amb Vós voldria ensacar;
I, per cremar a la brasera,
La llenya que cap a l'era
Amb feixos de mal comptar.
Si fos l'hortolà que ensella
I em mira si vinc de dalt,
On la Verge té capella,
I em pregunta amb meravella:
—¿Què escrius al fosc de l'hos-
[tal?]

Amb sarris de nous i figues
Saltaria rec i artigues,
I esperaria el Senyal.
O el pescador en mar coberta
Que surt tard, com és costum,
Ull clarós i xarxa oberta
Quan bolla la mata oferta,
I mira el vent on duu el fum,
Us portaria, d'albada,
Llobina, verat i orada
Frescosos de barca i llum.
Si fos pilot de passatge,
I vencés el Temps i els vents,
I a la ratlla del coratge,
D'un Més Enllà fes imatge
Amb Terra i Cel romanents,
Per Vós faria valises
D'aures antigues i brises,
I estranys i novells piments.
O escafandrer en cala aspriva,
I amb aire pur als flascons
M'afonés a la Cativa
I a la llum que l'alga aviva,
Llevés els tresors del fons,
Us els duria, mà fosca,
Amb sals a l'àmfora tosca,
I posim dels galions.
Si fos panicer dels frares,
Als afores de Riells,
Couria fogasses cares
Prou farcides de mels rars,
I pinyonats a garbells.
Vindria a fer ballmanetes,
I a omplir la post, de puntentes,
De flaons i de crespells.
Però no ho sò! Tinc cabana
I llibres, pertot, en feu;
Faig el sord a la campana
—O bé escric a l'altra plana
De la Llei que Vós dicteu.
Us duc només l'esperança
Que, Contrast de la Balança,
Alceu els ulls i em mireu.

Prades, del Baix Camp
Nadal de 1958

Hasta el 31 de Diciembre

Calientaleches Solac	1.890,- Ptas.	Licudora Braun MP 70	3.399,- Ptas.
Depilcera Solac	1.699,- Ptas.	Cafetera Oroley 6 tazas	785,- Ptas.
Minipimer Braun MR 30	1.689,- Ptas.	Exprimidor Philips	1.290,- Ptas.
Horno Moulinex M 6	9.450,- Ptas.	TV Color 14"	37.500,- Ptas.
Secador Taurus S 3	899,- Ptas.	Video Sanyo VTC-5000	84.900,- Ptas.

Fernando, 30 bis (Esq. Avinyó)
Guipúzcoa, 97
General Manso, 188
Maresma, 110
Llull, 389

NADAL A TV3
PROGRAMACIÓ ESPECIAL

DIMARTS 25 DE DESEMBRE

- 16.30 El llarg-metratge «ULISSES». Kirk Douglas, Silvana Mangano i Anthony Quinn.
- 19.00 Tots els programes de TV3 feliciten el Nadal als espectadors.
- 19.15 SISA ÚLTIMA NOTÍCIA. L'últim concert de Jaume Sisa en exclusiva per a TV3.

DIMECRES 26 DE DESEMBRE

- 16.15 El llarg-metratge «LA LLEGENDA DEL LLAC MÀGIC» dirigit per Lionel Jeffriès, amb James Mason i Billie Whitclow.
- 18.25 Palau de la Música Catalana, retransmissió del concert de SANT ESTEVE de l'Orfeo Català.
- 21.00 «LA NIT DEL SENYOR ESTEVE».
- 21.30 «L'AUCA DEL SENYOR ESTEVE» l'obra de Rusiñol al Teatre Grec de Barcelona.

